

Møte torsdag den 9. november 2006 kl 10.10

President: O l a v G u n n a r B a l l o

D a g s o r d e n (nr. 4):

1. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om lov om endringer i lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. og lov 24. juni 1988 nr. 64 om utlendings adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven) (Innst. O. nr. 5 (2006-2007), jf. Ot.prp. nr. 92 (2005-2006))
2. Referat

Statsråd B j a r n e H å k o n H a n s s e n overbrakte 2 kgl. proposisjoner (se under Referat).

S a k n r . 1

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om lov om endringer i lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. og lov 24. juni 1988 nr. 64 om utlendings adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven) (Innst. O. nr. 5 (2006-2007), jf. Ot.prp. nr. 92 (2005-2006))

Presidenten: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Åse Gunhild Woie Duesund (KrF) [10:12:03] (ordfører for saken): En samlet komite er positiv til at utenlandske arbeidstakere kommer til Norge for å arbeide. Eterspørselen etter arbeidskraft i bl.a. bygg- og anleggsbransjen og i landbruksnæringen er større enn tilbudet, og innvandret arbeidskraft gjør det mulig å opprettholde et høyt aktivitetsnivå samtidig som lønnsutviklingen er moderat og prisutviklingen begrenset.

Det er imidlertid en alvorlig utfordring at enkelte utenlandske arbeidstakere tilbys lønns- og arbeidsvilkår som på vesentlige punkter skiller seg fra det som tilbys norske arbeidstakere.

I Dagbladet 9. oktober advarer Steinar Lem mot at innvandret arbeidskraft kan bli en underklasse av tjenere for kresne og rike nordmenn. Disse arbeidstakerne fortjener langt bedre kår i Norge enn det mange tilbys i dag. Derfor presiserer komiteen at innvandret arbeidskraft skal tilbys norske lønns- og arbeidsvilkår, og at arbeidet mot sosial dumping må intensiveres.

Komiteen støtter Regjeringens forslag om å gi Arbeidstilsynet og Petroleumsstilsynet adgang til å kunne gi pålegg og anvende tvangsmulkt og stansing for å frem-

tvinge etterlevelse av påleggene ved tilsyn etter allmenngjøringsloven og utlendingsloven. Det er viktig at myndighetene kan sanksjonere på en effektiv og målrettet måte når lovfestede rettigheter og plikter ikke overholdes. Det er positivt at departementet utreder om det kan bli aktuelt med overtredelsesgebyr ved brudd på regelverket.

En samlet komite ser at tilsynene har behov for tilstrekkelige ressurser for å kunne utføre sine kontrollfunksjoner. Det er viktig at man raskt utarbeider nye rutiner for hvordan de nye oppgavene som tilsynene nå får, skal utføres, slik at vi i praksis skal kunne se en forsterket innsats mot sosial dumping.

Komiteen støtter også forslaget om å innta en forskriftshjemmel i allmenngjøringsloven § 9 som gjør det mulig for departementet å gi forskrifter som pålegger oppdragsgivere å informere oppdragstakere om plikter etter allmenngjøringsforskriften. Vi synes det er fornuftig at departementet i første omgang vil gi en slik forskrift for byggenæringen, men vi ber departementet fortløpende vurdere behovet for en mer omfattende forskrift.

Myndighetene som i dag er satt til å håndheve regelverket mot sosial dumping, kan i dag kun stille det selskapet som arbeiderne er ansatte i, til ansvar for regelverksbrudd. Arbeiderpartiet, Høyre, SV, Kristelig Folkeparti og Venstre mener at oppdragsgiverne bør få et større ansvar for at utenlandsk arbeidskraft får forsvarlige lønns- og arbeidsvilkår, og vi ønsker at Regjeringen følger opp dette gjennom forslag til regelendringer som i sterkere grad ansvarliggjør oppdragsgiverne. Et mindretall, bestående av Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, påpeker i innstillingen at en slik plikt må følges av sanksjonsmuligheter.

Komiteen, med unntak av medlemmene fra Fremskrittspartiet, deler Regjeringens bekymring for at adgangen til inn- og utleie av arbeidskraft kan føre til fremvekst av et korttidsarbeidsmarked som er preget av useriøsitet og dårlige lønns- og arbeidsvilkår. Vi mener det er behov for klarere regler for hvem som kan drive med inn- og utleie av arbeidskraft i Norge, og imøteser regelendringsforslag som ivaretar dette.

Jeg er svært glad for at Kristelig Folkeparti har fått full støtte til forslaget om å be Regjeringen vurdere forslag som gir utenlandske arbeidstakere lettere tilgjengelig informasjon om rettigheter og plikter i Norge på et språk de forstår. Dette sikrer lovlige ansettelsesforhold og arbeidsvilkår. Mangel på riktig informasjon kan medføre skatteunndragelse og ulovlige arbeidsvilkår.

Kristelig Folkeparti mener at tillitsvalgte bør gis rett til innsyn i utenlandske arbeidstakers lønns- og arbeidsvilkår på områder som er undergitt allmenngjøringsvedtak. Etter vår mening vil en slik ordning bidra til effektiv kontroll med at bestemmelser som er vedtatt for å forhindre sosial dumping, faktisk etterleves. Foreløpig er vi alene om dette forslaget.

Avslutningsvis vil jeg takke komiteen for et ryddig og godt samarbeid og gode innspill underveis. Jeg viser for øvrig til innstillingen, og tar opp det forslaget som er inn- tatt der.

Presidenten: Representanten Åse Gunhild Woie Due-sund har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Robert Eriksson (FrP) [10:17:55]: Den saken vi behandler i dag, er det stor tvverpolitisk enighet om når det gjelder de forslagene Regjeringen legger fram til endring.

Det er positivt at det kommer utenlandsk arbeidskraft til Norge. Vi er i den situasjon i dag at det er mangel på arbeidskraft, spesielt innenfor bygg- og anleggsbransjen, og det ville vært fornuftig at man i forbindelse med investeringer der, og f.eks. også på veg, kunne brukt utenlandsk arbeidskraft i langt større grad for å få ferdig prosjekter. I så henseende ønsker Fremskrittspartiet dem velkommen for å bidra til at vi får en bedre verdiskaping i vårt eget land.

Det er også viktig at det legges til rette for at utenlandsk arbeidskraft kan delta på en positiv måte i Norge. Vi er godt kjent med at enkelte utenlandske arbeidstakere tilbys lønns- og arbeidsvilkår som er dårligere enn det vi er vant med etter norske forhold. Det er viktig å presisere at en enstemmig komite og et enstemmig storting er imot sosial dumping og ønsker å arbeide for å bekjempe det. Derfor mener man også at arbeidet mot sosial dumping må intensiveres. Fremskrittspartiet synes det er viktig i dette arbeidet at Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet får sanksjonsmuligheter. Vi tror det kan være med på å begrense sosial dumping ved at de to tilsynene får muligheter til å komme med tiltak når man er ute og registrerer ting.

Et annet punkt jeg har lyst til å berøre, er innsynsretten for tillitsvalgte. Fremskrittspartiet synes at dette reiser mange prinsipielle spørsmål, og at de må utredes grundig før man eventuelt går inn på en slik ordning, både av hensyn til personvern og av hensyn til konkurransemessige forhold mellom bedrifter.

Avslutningsvis vil jeg si at vi synes også at innsynsretten må være forbeholdt tilsynsmyndighetene. Utover dette har jeg ikke andre kommentarer til saken. Det går klart fram av innstillingen at det er en forholdsvis enstemmig komite som står bak den.

Per Rune Henriksen (A) [10:21:06]: Proposisjonen som vi i dag behandler, er en konkret oppfølging av Regjeringens handlingsplan mot sosial dumping. Handlingsplanen som ble lagt fram i revidert nasjonalbudsjett, består av en rekke elementer som hver for seg og samlet vil bidra til at sosial dumping bekjempes.

De store forskjellene i lønns- og levevilkårene mellom Norge og mange av de nye EU-landene gjør det svært lønnsomt å handle med billig arbeidskraft fra Øst-Europa på et betalingsvillig norsk arbeidsmarked. Når østeuropeiske bygningsarbeidere i mange tilfeller tjener 50–60 kr i timen, og gjerne mindre, så må man ikke tro at dette vises igjen i prisen forbrukeren til slutt betaler for produktet. Fortjenesten ved utleie av østeuropeisk arbeidskraft kan være svært høy i flere ledd, og det er dette som er drivkraften bak fenomenet sosial dumping.

I Regjeringens handlingsplan mot sosial dumping finner vi derfor en blanding av tiltak som handler om å styrke lov- og regelverket, styrking av kontrollinstansene og an-

svarliggjøring av aktørene i arbeidslivet, og særlig i byggebransjen.

I Ot. prp. nr. 92 for 2005-2006 legger Regjeringen fram forslag om å gi Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet tvangsmidler som tvangsmulkt og stansing av arbeid for å sikre at pålegg etterleves, at avtaler om lønns- og arbeidsvilkår er i tråd med allmenngjøringsforskrifter, og at arbeids- og oppholdstillatelser er i samsvar med regelverket. Dette er tvangsmidler som har vist seg å være effektive i håndhevingen av arbeidsmiljøloven. Det er tvangsmidler som også tilsynsetatene har erfaring med å bruke. Det er tilsynene selv som må vurdere virkemiddelbruken i hvert enkelt tilfelle.

Som jeg har nevnt tidligere, er det i dag stor fortjeneste å hente for de mest skruppelløse aktørene på dette markedet. Det er derfor helt nødvendig at vi finner fram til tiltak som kan virke avskrekkende på dem som vil tjene penger på å underbetale sine arbeidstakere. Jeg er derfor glad for at statsråden i sitt brev til komiteen 13. oktober forteller at departementet vurderer en ytterligere styrking av Arbeidstilsynets og Petroleumstilsynets rolle, ved at de kan gis adgang til å ta i bruk sanksjonsmidler, som f.eks. overtredelsesgebyr e.l.

Det omfanget av sosial dumping som er blitt avdekket, er størst i byggebransjen. Det er en bransje som kjenne-tegnes ved at arbeidsstedene er midlertidige, og ved at mange virksomheter er i sving på samme byggeplass på samme tid. Vi finner her mange forskjellige kontraktsforhold og til dels lange kontraktskjeder. Disse forholdene gjør det nødvendig med spesielle regler for bransjen. Når det gjelder helse, miljø og sikkerhet, er byggherrer, prosjektledere og arbeidsgivere gjennom byggherreforskriften blitt pålagt et særskilt ansvar for forholdene for arbeidstakerne på byggeplasser. Det er altså slik at vi allerede har lover som pålegger andre enn arbeidsgiver ansvar for arbeidstakere på byggeplasser.

I forbindelse med situasjoner med sosial dumping har vi i mange tilfeller sett at oppdragsgivere stiller krav til oppdragstakeres lønns- og arbeidsvilkår. Norge har ratifisert ILO-konvensjon nr. 94 og har gjennomført den ved at det stilles krav om at lønns- og arbeidsvilkår for arbeidstakere på statlige bygg ikke skal være dårligere enn det som følger av gjeldende tariffavtaler. I privat sektor ser vi en del oppdragsgivere som på eget initiativ stiller tilsvarende krav. I Regjeringens handlingsplan mot sosial dumping går det fram at ILO-konvensjon nr. 94 i 2007 også skal gjennomføres i kommuner og i fylkeskommuner.

I den foreliggende proposisjonen foreslås det at departementet gis hjemmel til å fastsette regler om at oppdragsgivere skal ta inn en klausul i kontrakter «hvor det informeres om at oppdragstakernes arbeidstakere skal ha lønns- og arbeidsvilkår» i samsvar med allmenngjøringsforskrifter. Dette er et skritt i riktig retning. Jeg er glad for at Regjeringen utreder behovet for en mer omfattende forskrift. Vi tror at en sterkere ansvarliggjøring av oppdragsgiver vil gjøre det enklere å luke ut de virksomhetene som skor seg på sosial dumping.

Komiteens behandling av denne proposisjonen har nok en gang vist at det er bred enighet om mål og virkemidler

når det gjelder Regjeringens sterke engasjement mot sosial dumping. Jeg legger særlig merke til at de tidligere regjeringspartiene nå støtter prinsippet om at også oppdragsgiver må ansvarliggjøres med hensyn til oppdragstakernes arbeidstakers lønns- og arbeidsvilkår. Dette er en positiv utvikling i forhold til forrige stortingsperiode, da disse partiene i Innst. S. nr. 149 for 2003-2004 gav uttrykk for motstand mot et slikt utvidet ansvar. Når de tidligere regjeringspartiene nå støtter både det foreliggende forslag og tanken om en ytterligere ansvarliggjøring, velger jeg å tolke det som et uttrykk for at de ser hvor ille forholdene er blitt i byggebransjen, og at det er helt nødvendig med sterke virkemidler for å nå målet om ordnede lønns- og arbeidsvilkår på et seriøst arbeidsmarked.

Regjeringen har et tett og godt samarbeid med partene i arbeidslivet når det gjelder disse spørsmålene. Dette er et viktig samarbeid. Når de tidligere regjeringspartiene ønsker å få på bordet forslag om tiltak og sanksjonsmuligheter som ansvarliggjør oppdragsgiver, merker jeg meg det. Arbeiderpartiet vil likevel avvente de utredninger og vurderinger som vil framkomme i Regjeringens samarbeid med partene i dette spørsmålet. Det samme gjelder forslaget om innsynsrett for tillitsvalgte, som er et viktig krav fra fagbevegelsen, og som Regjeringen har sagt i Sorria Moria-erklæringen skal på plass.

Avslutningsvis vil jeg takke saksordføreren for et godt samarbeid under behandlingen av saken og nok en gang gi uttrykk for glede over den samstemmighet som er på dette feltet.

Martin Engeset (H) [10:26:34]: Først av alt har også jeg lyst til å gi uttrykk for glede over den meget brede politiske enigheten om at arbeidsinnvandring er positivt. Det er en enstemmig komite som slår fast at arbeidsinnvandringen gjør det mulig å opprettholde et høyt aktivitetsnivå, holde lønnsutviklingen moderat og begrense prisutviklingen. Dette er slett ikke verst, med tanke på den støy og politiske uro som for bare relativt kort tid siden har vært knyttet til arbeidsinnvandring. Dette noterer jeg meg med stor tilfredshet. Denne enigheten er det verdt å merke seg og ta vare på, også for kommende tider, når situasjonen på arbeidsmarkedet kan bli ganske annerledes enn hva vi ser i dag.

Samtidig er det verdt å løfte blikket – se utover paragrafer og detaljer – for ikke å glemme hva dette dypest sett dreier seg om.

Da EU ble utvidet med ti nye land i mai 2004, var det en begivenhet som vil skrive seg inn i Europas historie som et av de viktigste øyeblikkene. For mange titalls millioner mennesker innebar dette nye muligheter til å skape seg et nytt og bedre liv, til å komme seg ut av kommunistiske diktaturers undertrykkelse, overvåkning og nød. EUs fire friheter, som under EU-kampen i 1994 ble skjelt ut, blir i denne saken, som også dreier seg om fri bevegelse av arbeidskraft, nå erkjent som noe grunnleggende positivt. Det er heller ingen liten begivenhet, politisk sett.

Når det er sagt, er det ingen grunn til å legge skjul på at en innenfor deler av enkelte bransjer finner uverdige forhold for utenlandske arbeidstakere. Dette er det all

grunn til å forsøke å bekjempe. Ingen av arbeidslivets parter, verken arbeidsgivere, arbeidstakere eller myndigheter, er tjent med at dette får utvikle seg. Det vil bare undergrave mulighetene for å utvikle et seriøst og ordentlig arbeids- og næringsliv. Samtidig tror jeg det er viktig å erkjenne at dette er et komplisert område, hvor det ikke er gitt at de virkemidler som en tror vil virke effektivt, faktisk vil gjøre det.

I denne saken er det bred enighet om noen virkemidler, bl.a. at Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet spiller en viktig rolle og trenger sanksjonsmuligheter. Men skal tilsynsmyndighetene ha mulighet til å gjøre jobben sin på en skikkelig måte, tror jeg en også er nødt til å erkjenne at de trenger økte ressurser. Jeg føler meg ikke trygg på at de økte ressursene som Arbeidstilsynet har fått så langt, vil være tilstrekkelig til å ivareta disse viktige oppgavene. Dette bekymrer meg, og jeg håper at statsråden kan kommentere det litt i det innlegget han senere skal holde.

Avslutningsvis vil jeg bare komme inn på det temaet – kanskje det eneste – hvor det virkelig er uenighet i komiteen, og det gjelder spørsmålet knyttet til tillitsvalgtes innsynsrett.

Etter Høyres vurdering – og Fremskrittspartiet og Venstre står også bak disse vurderingene i innstillingen – reiser en innsynsrett for tillitsvalgte i arbeideres lønns- og arbeidsvilkår, også i virksomheter hvor den aktuelle fagforeningen ikke har medlemmer, en rekke spørsmål. Dette er spørsmål av både EU-rettslig, arbeidsrettslig, konkurranserettslig, offentligrettslig og personverettslig karakter.

Jeg registrerer med interesse at regjeringspartiene ikke støtter saksordføreren og Kristelig Folkeparti fullt ut i dette spørsmålet i innstillingen, men tar forbehold om å komme tilbake til det. Jeg håper også at statsråden i sitt innlegg kan kommentere dette spørsmålet nærmere. Jeg tror det er helt avgjørende at en slik innsynsrett forbeholdes tilsynsmyndighetene når det gjelder den jobben de skal gjøre.

Heikki Holmås (SV) [10:31:22]: Kamp mot sosial dumping er helt avgjørende hvis vi skal lykkes med å gi arbeidsfolk skikkelige vilkår og framforhandle rettigheter i en globalisert verden. Jeg må innrømme at da jeg leste denne innstillingen, ble jeg veldig glad for at hele komiteen har samlet seg om følgende formulering:

«Det er viktig for komiteen å presisere at innvandret arbeidskraft skal tilbys norske lønns- og arbeidsvilkår.»

For en mann som meg, som jobbet med dette i forrige stortingsperiode, er det ingen selvfølge. Da førte vi debatt etter debatt mot de forrige regjeringspartiene om akkurat dette premisset. Jeg ser nå at det har festet seg, og at det er enighet om dette i et samlet storting. Det er jeg veldig, veldig glad for.

Det er altså slik at vår regjering er positiv til arbeidsinnvandring. Det er to former for innvandring. Den ene er tjenestearbeidsinnvandring, der utenlandske selskaper tilbyr sine tjenester i Norge. Den andre er innvandret arbeidskraft, altså folk som kommer fra Polen eller andre

steder, som søker om ansettelse i norske firmaer og får jobb der.

Det vi ser av Arbeidstilsynets rapporter, er at i forhold til arbeidstakere som kommer fra de nye EU-landene, og som ansettes i norske, seriøse firmaer, har de i all hovedsak ålreite lønns- og arbeidsvilkår. Utfordringen ligger særlig innenfor tjenestefeltet, der mennesker kommer fra utenlandske selskaper og tilbys, gjerne gjennom vikarbyråer, dårlige lønns- og arbeidsvilkår. Mot det har vi bare ett virkemiddel, og det er allmenngjøring av tariffavtaler.

Det med allmenngjøring av tariffavtaler har vi fått gjort noe med innenfor noen bransjer. Vi har gjort det i byggebransjen. Og det vi ser, er at det er et tungt virkemiddel å bruke. Derfor er det veldig bra at flertallet i Stortinget i forrige periode – bestående av alle bortsett fra de tre tidligere regjeringspartiene – gav Arbeidstilsynet myndighet til å håndheve disse allmenngjorte tariffavtalene. Nå går vi et skritt videre, og da er alle partiene i Stortinget med. Det er jeg veldig glad for, for det er med på å styrke Arbeidstilsynets muligheter for å slå ned på sosial dumping.

Det som det er viktig å få sagt til Kristelig Folkeparti, er at jeg er veldig glad for at Kristelig Folkeparti fremmer det forslaget som de nå gjør. I forrige periode stemte nemlig Kristelig Folkeparti imot dette forslaget da de partiene som nå sitter i regjering – Senterpartiet, Arbeiderpartiet og SV – fremmet nøyaktig det samme forslaget. Jeg ser at det er kimen til en bredere allianse mot sosial dumping – for å ansvarliggjøre arbeidsgivere, og for å sørge for å styrke fagbevegelsens rettigheter. Derfor sier vi også at dette er en av de tingene vi skal vurdere nærmere, gå ordentlig inn i og komme tilbake til som en del av en bredere tiltakspakke mot sosial dumping.

Vi har en arbeidsminister som har sagt veldig klart at han er positiv til arbeidsinnvandring for å løse en del av de utfordringene vi har ved at vi mangler arbeidskraft innenfor sentrale områder. Men det er også veldig viktig i den anledning å si at prinsippet om at en arbeidsinnvandrer da skal tilbys norske lønns- og arbeidsvilkår, ligger som et fundament i Regjeringens politikk. For det er ingen tvil om at hvis vi får en arbeidsinnvandring av ufaglært arbeidskraft fra eksempelvis de nye EU-landene, eventuelt også gjennom internasjonale handelsavtaler på servicefronten, slik at vi får en bredere innvandring av lavtlønt arbeidskraft fra andre land, er det å sørge for å befeste prinsippet om at det er norske lønns- og arbeidsvilkår som skal gjelde, helt avgjørende.

Hvis ikke risikerer vi akkurat det som Ottar Brox skriver om i sin bok om arbeidsinnvandring, og som mange andre som er opptatt av de positive effektene av arbeidsinnvandring, skriver om, nemlig å få utviklet en ny underklasse. Jeg la merke til i en debatt med Jan Tore Sanner for bare én uke siden at han sa at vi burde oppheve alle de overgangsreglene som er i tilknytning til de nye EU-landene. Hvis en begynner å løsne opp på dette – for et av de prinsippene som ligger der, er nettopp norske lønns- og arbeidsvilkår – og gir folk som kommer fra fattigere land med dårligere lønnsvilkår, og som innvandrer til Norge for å jobbe, dårligere lønns- og arbeidsvilkår, da går en

nettopp i den fellen at en utvikler en underklasse i Norge. Det kan vi altså ikke ha noe av.

Dagfinn Sundsbø (Sp) [10:36:43]: Senterpartiet har ikke noe imot at ledige jobber på norske arbeidsplasser besettes av folk fra andre land, men vi vil ikke delta i en utvikling hvor arbeidskraft innenlands erstattes ved at en henter inn arbeidskraft utenfra som tilbys luselønn og elendige sosiale vilkår. Derfor er det nødvendig at overgangsordningene vi har mot fri arbeidsinnvandring fra EØS-landene, suppleres med tiltak mot sosial dumping. Jeg er glad for at Regjeringen går grundig inn i dette arbeidet, og at vi nå løpende framover vil få presentert forslag som nettopp representerer disse tiltakene.

Jeg er også glad for – kanskje ekstra glad for – at det utkrystalliserer seg en bredere og bredere enighet blant partiene om nødvendigheten av disse tiltakene mot sosial dumping. Ja, det er faktisk slik, som man ser når man leser denne innstillingen, at det er en utålmodighet i forhold til det arbeidet som gjøres av Arbeids- og inkluderingsdepartementet på området. Det tror jeg egentlig at statsråden vil si seg glad for, når det kommer til stykket.

Så sier kritikerne at våre overgangsordninger bidrar til at det letes etter smutthull for å unngå kravene. Useriøse arbeidsgivere og utleiefirmaer av arbeidskraft tøyer regelverket eller bryter det bevisst, for å kunne hente inn arbeidskraft som gis langt dårligere vilkår enn overgangsreglene forutsetter. Det er jo nettopp tiltak for å gjøre noe med dette vi behandler i dag, og som vi senere også skal komme tilbake til når det gjelder andre saker.

Det er nødvendig at Arbeidstilsynets og Petroleumstilsynets roller styrkes gjennom å kunne gi pålegg og anvende tvangsmulkt. Komiteen understreker at tilsynene må gis tilstrekkelige ressurser til dette. Så forutsetter jeg at departementet vil gå nøye inn på vurderingen av om dette skal skje gjennom økte ressurser, eller om det også kan være slik at det er mulig å omdisponere ressurser slik at tilsynenes arbeid målrettes bedre enn det som kanskje blir gjort.

Et annet punkt er oppdragsgivers rolle. Reaksjonsformer mot oppdragsgivere som ikke legger seg borti underleverandørers brudd på lovverket, vil være nødvendig. Jeg er tilfreds med at det arbeides med dette, og er glad for den utålmodighet som vises fra komiteen i forhold til å få på plass tiltak mot dette.

Så er det slik at vi fortsatt, som flere talere har vist til, skiller lag når det gjelder spørsmålet om innsynsrett for tillitsvalgte i de arbeidsvilkår som tilbys på våre arbeidsplasser. Jeg registrerer med interesse at Kristelig Folkeparti i dette spørsmålet spiller på lag med regjeringspartiene, ja endog er mer utålmodige enn oss, fordi man ikke vil avvente det arbeidet som nå pågår i departementet for å gå gjennom dette og fremme forslag som skal gi oss mulighet til å gi den innsynsretten.

Det er interessant at vi nå utvikler en så bred enighet på Stortinget om disse tiltakene mot sosial dumping, og at vi ser det som en måte å gjøre Norge til et åpent og også inkluderende samfunn på for de arbeidstakere som vi er avhengige av, og som vi ønsker velkommen hit, men som skal

gis vilkår som gjør at vi kan se dem i øynene og oppleve at de kan fungere på lik linje med norske arbeidstakere.

André N. Skjelstad (V) [10:40:44]: Venstre stiller seg generelt sett positivt til lovendringene som vi behandler i dag. Vi vil innledningsvis slå fast at det er en ærlig sak å søke etter en bedre framtid for seg og sin familie, enten det er av politiske eller av økonomiske grunner. For Norge er det en berikelse at folk som vil skape seg en framtid, kommer hit. Samtidig vet vi at det bidrar både til å opprettholde dagens vekst og til verdiskaping.

Venstre mener at arbeidsinnvandreren skal kunne gis arbeids- og oppholdstillatelse i Norge som følge av at hun eller han har arbeid. Det er likeledes viktig at arbeidsinnvandreren oppnår de samme rettigheter og plikter som norske statsborgere.

Innenfor mange områder er det etterspørsel etter kvalifisert arbeidskraft. Derfor mener Venstre at det er viktig at forholdene legges til rette, slik at utenlandske arbeidere kan delta i det norske arbeidsmarkedet på en positiv måte. I en tid med høy etterspørsel etter arbeidskraft vil utenlandsk arbeidskraft være med på å opprettholde et høyt aktivitetsnivå, samtidig som lønnsutviklingen er moderat og prisutviklingen begrenset.

På et viktig område er det prinsipielle skillelinjer mellom partiene i denne saken. Flertallet vurderer innsynsrett i lønns- og arbeidsvilkår for tillitsvalgte.

Jeg vil understreke at Venstre mener at utenlandsk arbeidskraft ikke skal innebære noen form for sosial dumping. Likevel er det slik at innsynsrett, slik den er skissert, reiser mange prinsipielle spørsmål og må utredes grundig før en eventuelt kan gå inn på en slik ordning. Både av hensyn til personvern og av hensyn til konkurransemessige forhold mellom bedrifter i angjeldende næringer er en slik innsynsrett betenkelig.

Stortinget er imidlertid samstemt i sin bekymring på flere andre områder. Enkelte utenlandske arbeidstakere tilbys lønns- og arbeidsvilkår i Norge som på vesentlige punkter skiller seg fra det som tilbys norske arbeidstakere. Utenlandsk arbeidskraft skal ikke føre til sosial dumping, men til at det utvikles en sunn konkurranse med norske lønns- og arbeidsvilkår. Det er bl.a. slike forhold lovendringene tar sikte på å løse.

Arbeidet mot sosial dumping må etter vår oppfatning intensiveres. Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet må få sanksjonsmuligheter slik at arbeidet mot sosial dumping effektiviseres. I denne sammenheng er det nødvendig å gi oppdragsgiverne et enda større ansvar for at utenlandsk arbeidskraft får forsvarlige lønns- og arbeidsforhold. Derfor støtter vi forslaget om en forskriftshjemmel for å pålegge oppdragsgivere å informere oppdragstakere om plikter etter allmenngjøringsforskriften, og vi mener det er nødvendig i sterkere grad å ansvarliggjøre oppdragsgiverne. Det er derfor positivt at Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet nå gis anledning til å øke sin oppmerksomhet mot denne problemstillingen.

Det er også slik at mange utenlandske arbeidere i Norge har vanskelig for å gjøre seg kjent med sine rettigheter og plikter. For mange er språket ukjent, og den en-

keltes nettverk kan være beskjedent. Mangel på riktig informasjon kan medføre skatteunndragelse og ulovlige arbeidsvilkår. Det er både i den enkelte arbeidstakers og i norske myndigheters interesse at innvandret arbeidskraft gis lett tilgjengelig og samlet informasjon som bl.a. sikrer lovlige ansettelsesforhold og arbeidsvilkår. Derfor er det fremmet et konkret forslag fra en samlet komite på dette området.

Venstre slutter seg for øvrig til proposisjonens vurderinger og anbefalinger.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen [10:44:30]: De forslagene Odelstinget nå behandler, er et første skritt for å oppfylle tiltakene i handlingsplanen mot sosial dumping som Regjeringen la fram i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett i vår.

Selv om det kan være ulike oppfatninger om hvor langt de enkelte tiltakene i handlingsplanen bør gå, er jeg glad for at det er bred enighet om de tiltakene som nå skal behandles, og som bl.a. innebærer at Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet vil få samme adgang til å gi pålegg og til å anvende tvangsmulkt og stansing for å framtvinge etterlevelse av allmenngjøringsvedtak som de har etter arbeidsmiljøloven.

Hjemmelsbestemmelsen for å kunne gi forskrifter som pålegger oppdragsgivere å informere oppdragstakere om forpliktelser etter allmenngjøringsloven, vil i første rekke bli satt ut i livet i byggenæringen. Forslag til ny byggherreforskrift vil bli sendt på høring med det første.

Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet fikk tilsynsansvar etter allmenngjøringsloven og utlendingsloven allerede i oktober 2004. Nå får de de nødvendige virkemidlene for å kunne håndheve dette ansvaret mer effektivt. Endringene trer i kraft fra 1. desember i år.

Jeg er glad for at vi har komiteen med oss i forhold til at innvandret arbeidskraft skal tilbys norske lønns- og arbeidsvilkår, og at arbeidet mot sosial dumping må intensiveres. I denne sammenheng vil jeg vise til, noe som også komiteen gjør i sin innstilling, at det i departementet allerede er utredningsarbeid i gang. Dette gjelder både rett til innsyn i lønns- og arbeidsvilkår, tilsynsetatenes sanksjonsmuligheter, allmenngjøringsordningen, inn- og utleieproblematikken og et mer omfattende ansvar for oppdragsgivere enn det som er foreslått i denne omgang. Vi planlegger å sende ut et høringsbrev om enkelte av disse problemstillingene allerede i høst.

Jeg finner ikke grunn til å gå nærmere inn på hvert enkelt av disse tiltakene nå. Flere av dem er allerede en del av handlingsplanen, og jeg understreker at arbeidet med å effektivere denne er høyt prioritert.

Komiteen ber departementet påse at Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet har tilstrekkelige ressurser til å utføre sine kontrollfunksjoner. Etatene fikk 4 mill. kr ekstra til dette arbeidet i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett, og denne bevilgningen er foreslått videreført med helårsvirkning i neste års budsjett. Vi vil følge opp ressurs situasjonen nøye.

I innstillingen bes også Regjeringen om å vurdere forslag til tiltak som medfører at utenlandske arbeidstakere i

Norge får lett tilgjengelig og samlet informasjon om rettigheter og plikter, bl.a. om lovlige ansettelsesforhold og arbeidsvilkår. Regjeringen bes særlig vurdere å opprette en egen enhet for å ivareta denne oppgaven i regi av Arbeidstilsynet.

Arbeidstilsynet er i gang med å utvikle en bedre informasjonstjeneste. Med midler fra tilleggsbevilgningen har etaten bl.a. opprettet to nye stillinger for polskspråklige i Oslo-området. Oslo-kontoret disponerer også fagmedarbeidere med relevant språk- og kulturbakgrunn som skal knyttes til informasjonstjenesten. I tillegg til telefonisk og elektronisk svartjeneste skal ordningen etter hvert innebære kontortid hvor arbeidstakere skal kunne henvende seg direkte for å få nødvendig informasjon.

Det skal også iverksettes andre veiledningsaktiviteter som f.eks. utgivelse av skriftlig materiell, informasjonstiltak i forbindelse med tilsyn, kampanjer osv. Etaten vil samtidig bidra til å styrke informasjonssamarbeidet mellom ulike myndigheter, bl.a. ved å samarbeide med politiet, skattemyndighetene og NAV-kontorene om å få gitt lettfattelig og samlet informasjon om hvilke regler som gjelder for arbeid i Norge.

Selv om dette i første omgang vil være et prosjekt i Oslo-regionen, er siktemålet å få tjenesten etter hvert landsdekkende.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Åse Gunhild Woie Duesund (KrF) [10:49:17]: Det er helt nødvendig at tilsynsmyndighetene øker sitt kontrollarbeid. Grov underbetaling, uansvarlige sikringstiltak, totalt uakseptable arbeidsmiljøforhold og livsfarlige boforhold er avdekket og viser behov for mer kontroll.

Kristelig Folkeparti mener at tillitsvalgte bør gis rett til innsyn i utenlandske arbeidstakeres lønns- og arbeidsvilkår, men bare på områder som er undergitt allmenngjøringsvedtak. Etter vår mening vil en slik ordning bidra til effektiv kontroll ved at bestemmelser som er vedtatt for å forhindre sosial dumping, faktisk etterleves. Representanten Henriksen nevnte at dette var nedfelt i Soria Moria-erklæringen.

Mitt spørsmål til statsråden er: Når kan en forvente at ord blir handling?

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen [10:50:19]: Ja, jeg registrerer at Kristelig Folkeparti har tatt et dristig valg i innstillingen sin. Jeg har selv en viss erfaring i at det er forskjell på liv og lære når det gjelder å være i posisjon og opposisjon. Det er det også for Kristelig Folkeparti.

Samtidig er det grunnleggende positivt at vi kan ligge an til å få et bredt flertall i Stortinget knyttet til å gjøre noe med innsynsretten. Men det er også et av de områdene som det virkelig er grunnlag for å utrede skikkelig, for det er ingen tvil om at dette berører ganske kraftig store prinsipielle spørsmål i norsk arbeidsliv. Det jobber vi intenst med. Vi tar sikte på å fremme proposisjoner og forslag for Stortinget utover i vårsesjonen i Stortinget, og ambisjonene er at vi skal komme med noe som gjelder innsynsrett, så fort vi føler det er forsvarlig å kunne gjøre det.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Odelstinget skal nå votere i sak nr. 1.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten har Åse Gunhild Woie Duesund på vegne av Kristelig Folkeparti satt fram et forslag. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen snarest mulig fremme forslag som gir tillitsvalgte rett til innsyn i utenlandske arbeidstakeres lønns- og arbeidsforhold på områder som er undergitt allmenngjøringsvedtak.»

Forslaget blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Komiteen hadde innstilt til Odelstinget å gjøre slike vedtak:

A .

L o v :

om endringer i lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. og lov 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven)

I

I lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. gjøres følgende endringer:

Ny tittel skal lyde:

lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler m.v. (allmenngjøringsloven)

§ 8 skal lyde:

§ 8. Tilsyn med lønns- og arbeidsvilkår

Arbeidstilsynet fører tilsyn med at lønns- og arbeidsvilkår som følger av vedtak om allmenngjøring etter § 3, blir overholdt.

Arbeidstilsynet gir de pålegg og treffer de vedtak ellers som er nødvendige for gjennomføringen av vedtak om allmenngjøring etter § 3. Arbeidsmiljøloven § 18-6 (1), (2), (6), (7) og (8) samt §§ 18-7 og 18-8 får tilsvarende anvendelse ved tilsyn etter loven her. Eventuell oppdragsgiver skal også gjøres kjent med pålegg og andre enkeltvedtak.

Enhver som er underlagt tilsyn etter bestemmelsen skal, når Arbeidstilsynet krever det og uten hinder av taushetsplikt, fremlegge opplysninger som anses nødvendige for utøvelsen av tilsynet. *Slike opplysninger kan også kreves fra andre offentlige tilsynsmyndigheter uten hinder av den taushetsplikten som ellers gjelder.* Arbeidstilsynet kan anmelde overtredelser til politiet.

Petroleumstilsynet har *innenfor sitt myndighetsområde tilsvarende tilsynsansvar og myndighet som nevnt i første, annet og tredje ledd.*

Ny § 9 skal lyde:

§ 9. Ansvar for oppdragsgivere

Departementet kan gi forskrift om at oppdragsgiver i kontrakt med oppdragstaker skal informere om plikter etter gjeldende forskrifter om allmenngjøring av tariffavtaler.

Någjeldende §§ 9 og 10 blir §§ 10 og 11.

II

I lov 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her skal § 11 a lyde:

§ 11 a. Tilsyn med at vilkår for tillatelser følges og tiltak ved brudd på vilkårene

Arbeidstilsynet fører tilsyn med at vilkårene for arbeidstillatelse når det gjelder lønns- og arbeidsvilkår og stillingens omfang, følges i virksomhetene. Likeledes føres tilsyn med at vilkårene for oppholdstillatelse for arbeidstaker som nevnt i § 51 første ledd bokstav a og § 58 a følges. Enhver som er underlagt tilsyn etter bestemmelsen skal, når Arbeidstilsynet krever det og uten hinder av taushetsplikt, fremlegge opplysninger som anses nødvendige for utøvelsen av tilsynet. *Slike opplysninger kan også kreves fra andre offentlige tilsynsmyndigheter uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder.*

Arbeidstilsynet gir de pålegg og treffer de vedtak ellers som er nødvendige for gjennomføringen av tilsyn etter første ledd. Arbeidsmiljøloven § 18-6 (1), (2), (6), (7) og (8) samt §§ 18-7 og 18-8 får tilsvarende anvendelse ved tilsyn etter loven her. Eventuell oppdragsgiver skal også gjøres kjent med pålegg og andre enkeltvedtak.

Ved mistanke om overtredelse av vilkårene, eller at utlendingen ikke har nødvendig arbeids- eller oppholdstillatelse, skal Arbeidstilsynet varsle utlendingsmyndighetene.

Petroleumstilsynet har *innenfor sitt myndighetsområde tilsvarende tilsynsansvar og myndighet som nevnt i første, annet og tredje ledd.*

Dersom en arbeidsgiver i forhold til sine utenlandske arbeidstakere grovt eller gjentatte ganger bryter regler som skal verne om arbeidstakeres lønns- eller arbeidsvilkår, og som er gitt i eller i medhold av denne lov, kan Utlendingsdirektoratet treffe vedtak om at det ikke skal innvilges arbeidstillatelse for å utføre arbeid hos vedkommende arbeidsgiver. Vedtak etter denne bestemmelsen skal gjelde for to år. Kongen kan gi nærmere regler i forskrift, herunder fastsette at vedtak etter bestemmelsen skal gjelde for mindre enn to år.

Vedtaket etter femte ledd berører ikke retten til oppholdstillatelse etter kapittel 8.

III

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstilt:

B .

Stortinget ber Regjeringen snarest vurdere forslag om tiltak som medfører at utenlandske arbeidstakere i Norge får lett tilgjengelig og samlet informasjon om rettigheter og plikter som blant annet sikrer lovlige ansettelsesforhold og arbeidsvilkår for denne gruppen. Regjeringen bes særlig vurdere å opprette en egen enhet for å ivareta denne oppgaven i regi av Arbeidstilsynet.

Presidenten: B blir i samsvar med forretningsordens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

S a k n r . 2

Referat

- (7) Lov om endringer i folketrygdloven (rett til foreldrepenger ved tidlig stebarnsadoptsjon) (Ot.prp. nr. 5 (2006-2007))
Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen.
- (8) Lov om endring i midlertidig lov 17. september 1999 nr. 73 om begrenset innsyn i overvåkingspolitietts arkiver og registre (innsynsloven) (Ot.prp. nr. 4 (2006-2007))
- (9) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Odd Einar Dørum, Lars Sponheim og Trine Skei Grande om lov om endring i lov 14. april 2000 nr. 31 om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven) (Dokument nr. 8:10 (2006-2007))
Enst.: Nr. 2 og 3 sendes justiskomiteen.

Møtet hevet kl. 11.05.